

سهروردی بنیانگذار نظام فلسفی نوین است/ جمع شهود و برهان فلسفی

سیما نوربخش گفت: تا پیش از سهروردی چنین مورد قبول واقع شده بود که شیوه شهود انحصارا از آن عرفا و برهان فلسفی از آن حکماست سهروردی با تحول در روش ثابت کرد این دو باهم قابل جمع اند.

سیما نوربخش گفت: تا پیش از سهروردی چنین مورد قبول واقع شده بود که شیوه شهود انحصارا از آن عرفا و برهان فلسفی از آن حکماست سهروردی با تحول در روش ثابت کرد این دو باهم قابل جمع اند.

به گزارش خبرنگار مهر، حکیم سهروردی، بنیانگذار نظام بدیعی در فلسفه اسلامی است که در آن جایگزین کردن نور به جای وجود، موجب جمع شدن دیدگاه افلاطون، میراث ایران باستان و قرآن شد. او شهود و استدلال عقلی را وحدت بخشید و شیوه بدیعی اتخاذ کرد.

در خصوص اندیشه سهروردی با سیما نوربخش، مدرس دانشگاه و پژوهشگر حوزه فلسفه اسلامی گفتگویی داشتیم که در ادامه می خوانید:

***نوآوری اندیشه و شیوه حکیم سهروردی نسبت به حکماء متقدمی چون فارابی و ابن سینا به چیست؟**

سهروردی مؤسس دومین نظام اندیشه فلسفی در جهان اسلام است. بدین جهت او را مؤسس می دانیم که بنیانگذار نظام فلسفی نوین با مبانی بدیعی است. وی با جایگزینی نور به جای وجود میان اندیشه خیر اعلی افلاطون، صدور و فیض نو افلاطونیان، میراث ایران باستان، عرفان، قرآن و روایت جمع کرد که چنین تلفیقی، سابقه نداشته است. او روش تالّه را بر بحث برگزید و حکیم کامل را جامع تالّه و بحث دانست و سپس نزد وی شیوه شهود و کشف بر مباحث نظری صرف ترجیح یافت. چنین تحولی در جزء جزء اندیشه او، نحوه طرح و تبیین مسائل فلسفی و شیوه کسب معرفت تأثیر نهاد و او را از حکماء پیش کسوت متمایز کرد.

***آیا شیوه شهود و برهان فلسفی قابل جمع است؟**

تا پیش از سهروردی چنین مورد قبول واقع شده بود که شیوه شهود انحصاراً از آن عرفا و برهان فلسفی از آن حکماست و هیچ کدام دیگری را در روش و نتایج قبول نداشت. سهروردی با تحول در روش ثابت کرد این دو باهم نه تنها در تنافی نیستند، بلکه قابل جمع اند. او در مقدمه حکمة الاشراق مدعی است به مسائل این کتاب از طریق امر دیگر (غیر از برهان) نائل شده است و از اوصاف و شرایط اولیه حکیم و طالبان حکمت، بهره مندی از بارقه های الهی و سوانح نوری است، اما سراسر این کتاب به طور خاص و سایر آثار او مشحون از ادله عقلی و براهین فلسفی است.

بخش اول کتاب حکمة الاشراق به ضوابط فکر یا منطق اختصاص یافته و در آن اصول منطقی صحیح فکر کردن مطرح شده است. همچنین در قسمتی به مغالطات پرداخته شده که در آن موضوعات و ادله ای که در حکمت مشاء مطرح شده و به نظر او دارای مغلطه است. بخش دوم کتاب هم درباره مباحث نور است و تمام مطالب را می توان در قالب استدلال لحاظ کرد. بنابراین جمع این دو طریق از ابتکارات حکیم سهروردی بوده که آموزه ای برای حکماء پس از او گشت.

***جایگاه قرآن و سنت در اندیشه سهروردی چیست؟**

سهروردی اولین حکیمی است که به طور اعجاب آوری در نوشته های خویش از قرآن استفاده کرده است، به طوری که یکی از مهم ترین منابع اندیشه او قرآن است. آمیختگی عبارات او با قرآن انسان را به شگفتی وا می دارد. در اثری به نام اللواح العمادیة سعی بسیار کرده تا آراء فلسفی را پس از مستدل کردن به برهان، توسط شاهدهی از قرآن تأیید کند. در اثر دیگر خویش به نام کلمة التصوف ضمن بیان طریق سلوک سالک و شرح برخی اصطلاحات صوفیان، فصلی را به لزوم تمسک به کتاب و سنت اختصاص داده و در آن ضمن توصیه دوستان به تقوای الهی و توکل به خدا که موجب حفظ انسان از شکست و ناکامی و سقوط در ورطه هلاک می شود به حفظ شریعت و رعایت قوانین الهی تأکید کرده است.

سهروردی اولین حکیمی است که به طور اعجاب آوری در نوشته های خویش از قرآن استفاده کرده است، به طوری که یکی از مهم ترین منابع اندیشه او قرآن است

در این کتاب مطرح می شود که هر سخنی که شاهدهی برای آن در کتاب و سنت نباشد بیهوده است و کسی که به رشته محکم قرآن اعتصام نجوید در چاه ضلالت و گمراهی سرنگون خواهد شد. به نظر او در پرتو نور منبعث از وحی قرآنی و نور محمدی می توان به حقیقت ادیان و حکمت پیشینیان از هرمس و فیثاغورس تا زرتشت و حکماء فرس دست یافت. او قرائت قرآن همراه با وجد و طرب و فکر را از شرایط رستگاری دانسته و به سالک توصیه می کند چنان قرآن را قرائت کند که گویی فقط در شان او نازل شده است. همچنین شریعت را تازیانه خداوند برای سوق به رضوان الهی دانسته است. لذا حکمت او نه تنها با طریق صوفیانه منافات ندارد بلکه با قرآن و سنت نیز قابل جمع است بطوری که وی هیچگاه عرفان را مقابل قرآن و شریعت قرار نداد.

*نقش کربن در ترویج اندیشه سهروردی چیست؟

مرحوم کربن جزء نخستین مصححان آثار سهروردی است. دو جلد اول و دوم مجموعه مصنفات سهروردی که مشتمل بر مهم ترین آثار سهروردی است، توسط او تصحیح و چاپ شده است. لذا تا سالیان متمادی شناخت سهروردی پژوهان و علاقه مندان به اندیشه سهروردی از این طریق میسر شد. رویکرد و تحلیل او از آراء سهروردی دارای نکات بدیعی است که هیچ پژوهشگری از مطالعه آن بی نیاز نیست. اما آثار سهروردی شامل سه بخش طبیعیات، منطق و الهیات است. کربن فقط بخش الهیات را چاپ کرد و تحلیل های او فقط به جنبه های عرفانی اندیشه سهروردی اختصاص یافت در نتیجه نگرش منطقی و آراء در حوزه طبیعیات سهروردی مغفول واقع شد لذا شناخت ناقصی از آراء و اندیشه سهروردی در اختیار قرار گرفت. البته بعدها تصحیح کامل آثار سهروردی که بیشتر توسط آقای دکتر نجفقلی حبیبی انجام گرفته، این سوء برداشت و نقص را اصلاح کرد.

سارا فرجی